

Měli udat cyklistu?

Vzdělávací cíl: Žáci zjistí, jakými argumenty se snažila protektorátní vláda přesvědčit české obyvatelstvo protektorátu Čechy a Morava, aby přispělo k dopadení atentátníků na Heydricha.

Klíčová slova: druhá světová válka, totalitní režimy, příčiny a důsledky, sestavujeme podloženou odpověď

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ FOTOGRAFIE (2 min.)

Prohlížení fotografie s pomocí lupy a četba popisky.

Popiska poskytuje žákům základní kontext snímku.

2 POPIS FOTOGRAFIE (3 min.)

Označování důležitých prvků na fotografii a jejich popis.

Žáci mohou označit vystavené věci jako kolo a brašnu. Důležitým vodítkem je text, který spojuje věci s hledáním pachatele. Vitrínu lze podle popisky zařadit na Václavské náměstí do prodejny Baťa. Na základě pravděpodobné datace fotografie a předchozích znalostí mohou přijít na to, že se jedná o věci osob, které spáchaly v květnu 1942 atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

3 KONTEXTUALIZACE FOTOGRAFIE (10 min.)

Zkoumání pramenů v doplňkové galerii a doplnění popisu ústřední fotografie.

Pokud si žáci v předchozím kroku nespojili souvislost fotografie s atentátem na Reinharda Heydricha, nyní ji mohou na základě zkoumání dokumentů odhalit. Fotografie může otevřít otázku, jak atentát zapůsobil na obyvatelstvo v protektorátu.

Učitel může doplnit informaci, že odměnu 10 milionů vypsali němečtí okupanti společně s vyhlášením výjimečného stavu v den atentátu 27. května 1942. Protektorátní vláda dodatečně vypsala odměnu dalších 10 milionů korun. První částka byla vyplacena ve dvou rovných dílech dvěma občanům protektorátu a druhá sedmi Němcům a padesáti třem občanům protektorátu. (Zdroj: Národní politika, 27. června 1942)

V případě dvou občanů se jedná s největší pravděpodobností o Karla Čurdu a Viliama Gerika, kteří byli členy paradesantních výsadek a své spolupojovníky oznámili okupantům. Vypsanou částku lze v této době považovat za astronomickou - ceny v korunách byly podstatně nižší než dnes. Je ovšem nutné dodat, že nákup byl svázán přidělovým systémem a možnosti útraty byly i jinak silně omezené.

4 POSLECH PROJEVU A OZNAČOVÁNÍ PASÁŽÍ (5 min.)

Poslech rozhlasového projevu ministra protektorátní vlády Adolfa Hrubého ze dne 14. června 1942. Označování pasáží v textu:

- Jak ministr popisuje vztah Čechů a protektorátní vlády (zeleně).
Žáci mohou postřehnout pasáží jako „všichni stojíte za svým prezidentem a vládou“, „konají se manifestace pracujícího lidu, které přísahají, že všichni stojíte za státním prezidentem a za námi“.

- Proč je podle něj v zájmu Čechů, aby pomohli dopadnout pachatele atentátu (žlutě).
Žáci mohou označit, že je „národní povinností pomoci vypátrat tyto vrahy a zachránit národ“ a že je to „jediná možnost k obnovení klidu“.

Učitel může upozornit a zdůraznit, že pokud ministr hovoří za všechny Čechy, není to rozhodně možné vnímat jako většinový názor národa. Ministr zde stejně jako zástupci protektorátní vlády reagují na atentát z politicky zatížené pozice. Historici se spíše shodnou, že většina Čechů vnímala atentát se smíšenými pocity - na jednu stranu jej uvítali jako zadostiučinění za útrapy ze strany okupantů, na druhou stranu prožívali silné obavy z jejich odplaty.

5 INTERPRETACE PRAMENŮ (10 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy pramenů odpovídají do textových polí na otázky: Do jaké situace postavili němečtí okupanti české obyvatelstvo protektorátu po atentátu a smrti zastupujícího říšského protektora R. Heydricha?
 Jak přesvědčovala protektorátní vláda obyvatelstvo, aby přispělo k dopadení atentátníků?

První otázka cílí na porozumění, do jak drastické situace postavili němečtí okupanti české obyvatelstvo protektorátu po atentátu na Heydricha. Za dobrou odpověď lze považovat takovou, která klade důraz na represí a odkazuje na prameny, např. hrozba popravy celé rodiny.

Druhá odpověď má odrážet, že žák porozuměl, proč zástupci protektorátní vlády v této situaci tak apelativně vyzývali ke kolaboraci. Například pokud rozepíše, čím zastánci kolaborace argumentovali: Pokud Češi neprokáží spolupráci, jsou odsouzeni k likvidačnímu zacházení ze strany německých okupantů jako třeba v Polsku.

Další možnosti zapojení do výuky:

Učitel může vznést před třídou diskuzní otázku v etické rovině, zda lze výzvu protektorátního ministra hodnotit i smířlivěji než jako projev kolaborace. Potažmo přiznat zástupcům protektorátní vlády zájem na zachování sice silně podřízeného, ale do určité míry stále autonomního útvaru a udržení lepšího postavení českého národa ve srovnání s některými dalšími okupovanými národy.

Je vhodné připomínat i dobovou perspektivu: Dnes víme, že nacisté ke zdecimování českého národa nepřistoupili, ale tuto skutečnost nemohli Češi ve dnech následujících po atentátu vědět a prožívali bezprostřední strach.

Případně lze otázku generalizovat: Je v některých situacích kolaborace s nepřítelem přijatelná?

Někteří lidé v protektorátu reagovali na vypsání odměny: Gestapo disponovalo do 31. května 1942 celkem 198 udáními. Díky jednomu se podařilo identifikovat původního majitele kola v Teplicích, který jej ovšem prodal do Prahy již neznámé osobě přibližně v roce 1937. (Zdroj: Vojtěch Kyncl: Bez výčitek... Genocida Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha, Praha 2012)